European Commission

ЕВРОПЕЙСКИ **ГРАЖДАНСКИ ПАНЕЛ ПО ВЪПРОСИТЕ НА**

СПРАВЕДЛИВОСТТА МЕЖДУ ПОКОЛЕНИЯТА

Информационен Пакет

Резюмето

1. **ПРОЦЕДУРАТА**
Какво представляват европейските граждански панели? 4

Как ще работи този Европейски граждански панел по въпросите на справедливостта между поколенията? 4

2. **КОМПЕТЕНЦИЯТА**
Върху какво ще работя? 6

Вашата роля 6

3. **ТЕМАТА**
Какво трябва да знам за справедливостта между поколенията? 8

Какви аспекти обхваща тя? 8

Какво би могло да включва стратегията за справедливост между поколенията? 9

По-добро управление и участие в демократичния процес 9

Заедно да се справим с дългосрочните предизвикателства 10

Защита на хората и изграждане на по-силни общности 10

Примери за справедливост между поколенията в ЕС 11

Ами ако ... можехте да си представите как изглежда едно справедливо бъдеще за всички поколения? 13

4. **ДОПЪЛНИТЕЛНИ**
Ресурси 14

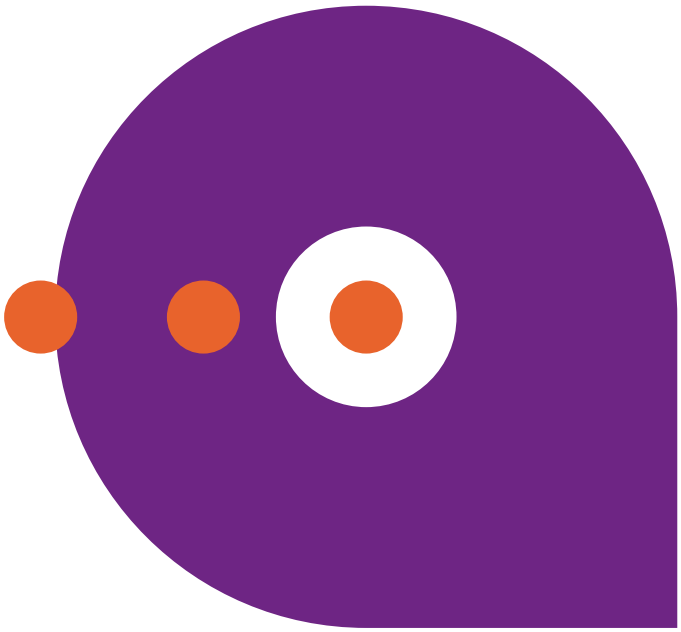

Въведение

Добре дошли на Европейския граждански панел по въпросите на справедливостта между поколенията. Благодарим Ви, че се присъединихте към нас. Надяваме се, че това преживяване ще бъде приятно, вдъхновяващо и важно за Вас! Като приехте поканата на Европейската комисия, Вие се впускате в едно специално пътуване. От 2021 г. насам 1800 души от цяла Европа взеха участие в подобни Европейски граждански панели. Те споделиха своите виждания и помогнаха за оформянето на политиките на ЕС. Сега е Ваш ред!

Вие сте един от 150-те граждани, избрани на случаен принцип от всички 27 държави — членки на Европейския съюз (ЕС). Заедно всички Вие отразявате многообразието на ЕС. През следващите месеци ще работите върху изготвянето на препоръки по ключови аспекти на стратегията за справедливост между поколенията, по която Европейската комисия работи в момента. Ще имате време да слушате, да учите и да обменяте идеи с други граждани, за да подготвите своите предложения за Европейската комисия. Ще направим всичко възможно, за да се чувствате добре дошли и подкрепени през целия процес. Нямаме търпение да започнем да работим заедно с Вас.

КОЙ ОРГАНИЗИРА ТОЗИ ПАНЕЛ?

Европейският граждански панел за нова стратегия за справедливост между поколенията се организира от Европейската комисия.

Европейската комисия е институцията на ЕС, която предлага нови закони и следи за прилагането на съществуващите. Тя се занимава с ежедневната работа на ЕС, като изпълнението на програми и управлението на бюджета. Работи за подобряване на живота в Европа в области като търговията, околната среда и лоялната конкуренция. В момента Комисията подготвя нова стратегия, която да гарантира, че политиките са справедливи за всички поколения — младите, възрастните и бъдещите. Преди да представи стратегията през първата половина на 2026 г., Комисията иска да чуе мнението на хората от цяла Европа. Чрез събирането на гледни точки на граждани от всички социални слоеве и държави — членки на ЕС, този панел ще гарантира, че препоръките отразяват възгледите и предпочитанията на гражданите на Съюза. Вашето участие в този граждански панел е важно за определянето на областите, в които действия на европейско равнище са необходими и биха били най-полезни. Вашите препоръки и предложения ще допринесат за оформянето на стратегията, чиято цел е да укрепи комуникацията между поколенията и да гарантира, че интересите на настоящите и бъдещите поколения се зачитат във всички наши политики и при вземането на решения. Този „информационен пакет“ ще Ви напътства стъпка по стъпка. Той е разделен на три части и включва приложение с допълнителни ресурси.

1. **ПРОЦЕДУРАТА:**
   КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВАТ ЕВРОПЕЙСКИТЕ ГРАЖДАНСКИ ПАНЕЛИ? 4

2. **КОМПЕТЕНЦИЯТА:**
   ВЪРХУ КАКВО ЩЕ РАБОТЯ? 6

3. **ТЕМАТА:**
   КАКВО ТРЯБВА ДА ЗНАМ ЗА СПРАВЕДЛИВОСТТА МЕЖДУ ПОКОЛЕНИЯТА? 8

1/Процедурата

Какво представляват европейските граждански панели?

КАКВА Е ОСНОВАТА НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ГРАЖДАНСКИ ПАНЕЛИ?

В рамките на европейските граждански панели се събират случайно избрани участници от всичките 27 държави членки, за да обсъждат предстоящи инициативи, важни за бъдещето на ЕС. Сега фокусът се насочва върху Вас — и върху гарантирането на справедливост между поколенията. Вие ще се присъедините към други 149 граждани от всички държави членки, избрани да отразяват многообразието на гражданите на Съюза, например по отношение на тяхната възраст, пол или националност. Един на всеки трима участници в панела ще бъде на възраст под 29 години. Това ще гарантира дискусиите действително да се проведат между поколенията. Заедно Вие ще формирате Европейския граждански панел по въпросите на справедливостта между поколенията.

Гражданските панели на европейско равнище бяха създадени за първи път по време на Конференцията за бъдещето на Европа, която се проведе в периода 2021—2022 г. Конференцията показа колко ценен може да е приносът на гражданите, а 800-те произволно избрани граждани призоваха за повече начини за участие във вземането на решения на ниво ЕС. В отговор на това председателят на Европейската комисия Урсула фон дер Лайен превърна гражданските панели в редовна част от разработването на политики на европейски равнище.

Оттогава насам граждани са работили по теми като разхищението на храни, оформянето на виртуалните светове, насърчаването на мобилността с учебна цел, енергийната ефективност, справянето с омразата в обществото и дългосрочния бюджет на ЕС.

КАК ЩЕ РАБОТИ ТОЗИ ЕВРОПЕЙСКИ ГРАЖДАНСКИ ПАНЕЛ ПО ВЪПРОСИТЕ НА СПРАВЕДЛИВОСТТА МЕЖДУ ПОКОЛЕНИЯТА?

Вие ще работите в **малки групи** (всяка от около 12 души) и в рамките на **по-големи сесии,** в които всички се събират заедно (т.нар. „пленарни сесии“). В малките групи ще разглеждате темата по-задълбочено, ще обменяте мнения и ще подготвяте идеи за окончателните препоръки. В рамките на пленарните сесии ще можете да споделяте своите мисли, да се изслушвате взаимно и да чуете мнението на експерти, както и да давате обратна връзка по идеите на другите малки групи. В края на процеса препоръките ще бъдат приети от целия панел.

Ще можете да говорите на езика на ЕС, с който се чувствате най-комфортно, тъй като **професионални преводачи** ще гарантират, че всички се разбират на всичките 24 официални езика на ЕС.

Ще бъдете подпомагани и от:

- **Експерти** от **„Комитета за знания“**, които ще могат да отговорят на въпросите Ви, да обяснят темата и да предоставят основна информация както по въпросите на справедливостта между поколенията, така и за ЕС. Ще обменяте виждания и с представители на гражданското общество, институциите на ЕС и академичните среди.

- **Подпомагащи лица**, които се грижат работата в малките групи да протича гладко и гарантират, че всеки има възможност да се изкаже и да бъде чут.

- **Служители на Европейската комисия**, които ще слушат дискусиите Ви и ще вземат предвид Вашия принос като част от работата по стратегията за справедливост между поколенията.

Вашите сесии могат да се проследят от редица **наблюдатели**, например академични изследователи, но същите няма да участват в дискусиите. **Журналисти и медии** също могат да поискат да интервюират участници, които да споделят своя опит с по-широка аудитория, но това е изцяло доброволно и не сте задължени да участвате в интервю, ако не желаете.

Ще се срещнете с останалите участници три пъти — два пъти присъствено в Брюксел и веднъж онлайн.

- **Сесия 1**
  12—14 септември 2025 г. (в Брюксел)
- **Сесия 2**
  17—19 октомври 2025 г.
  (онлайн чрез инструмент за видеоконференции)
- **Сесия 3**
  14—16 ноември 2025 г. (в Брюксел)

Молим Ви да спазвате графика на срещите и да присъствате на всяка сесия. Ако имате някакви практически проблем, нашият екип за поддръжка ще Ви съдейства. Ако имате здравословен проблем, моля, уведомете ни незабавно — на място или чрез рецепцията на хотела ще бъде осигурена помощ. Ако имате специални потребности, свързани с достъпността или имате нужда от друг вид подкрепа, можете да поискате да бъдете **придружени от лице**, което да Ви асистира по време на панела. Ако сте малолетно или непълнолетно дете, трябва да имате придружител. Участието в панела обаче е ограничено единствено до лицата, които са избрани на случаен принцип. Придружителите са добре дошли да присъстват като наблюдатели и да участват в социалните събития.

Всяка вечер (четвъртък, петък, събота) ще организираме неформални **социални събития** като вечери или приеми. Те са чудесна възможност да се запознаете с други участници от Вашата страна и от целия Европейски съюз. Участието не е задължително, но горещо Ви насърчаваме да се включите! Ако се нуждаете от съдействие, имате въпроси или забележите нещо, което не бива да се случва, не се колебайте да се обърнете към **служителя по приобщаването**.

В допълнение към панела организираме и **онлайн дебат в Платформата за гражданско участие**, където всеки гражданин на Съюза може да сподели своите идеи по въпросите на справедливостта между поколенията. Приканваме Ви да насърчите своите близки, приятели и колеги да се включат в този разговор и да изразят своите гледни точки онлайн.

Също така може да споделяте впечатленията си от участието в панела в социалните мрежи. Молим Ви само да не споделяте лична информация или виждания на други участници и да зачитате личното пространство на всички.

2 / Компетенцията
Върху какво ще работя?

През първата половина на 2026 г. Европейската комисия ще приеме стратегията за справедливост между поколенията.

ЕС вече е работил по редица инициативи за сближаване на различните поколения и за гарантиране, че решенията му са справедливи и отговарят на потребностите на различните поколения. През 2007 г. Съобщението на Комисията „Насърчаване на солидарността между поколенията“ беше насочено към семейните политики. 2012 година беше обявена за „Европейска година на активния живот на възрастните хора и солидарността между поколенията“. Сред по-новите инициативи са Стратегията на ЕС за младежта за периода 2019—2027 г., Зелената книга от 2021 г. относно „Застаряването на населението — насърчаване на солидарността и отговорността между поколенията“ и Съобщението на Комисията от 2023 г. „Демографските промени в Европа: инструменти за действие. ЕС разполага и с инструменти като Диалога по въпросите на младежта в ЕС, Платформата на ЕС за детско участие и Европейските граждански панели за подпомагане на диалога както в рамките на, така и между различните поколения.

Размисълът за бъдещето отдавна представлява важен аспект при разработването на политиките на ЕС. Всяка година Комисията публикува доклад за стратегическо прогнозиране, който подпомага дългосрочното планиране и помага на създателите на политики да отчитат потенциалното въздействие на днешните решения върху бъдещите поколения.

В политическите насоки за периода 2024—2029 г. — петгодишен стратегически план, изготвен от председателя на Европейската комисия — се посочва, че решенията, взети днес, не следва да вредят на бъдещите поколения и че трябва да се постигне по-голяма солидарност и ангажираност между хората от различни възрастови групи. За целта на комисаря Глен Микалеф бе възложена задачата да разработи стратегия за справедливост между поколенията, която „да очертае как можем да укрепим комуникацията между поколенията и да гарантираме, че интересите на настоящите и бъдещите поколения се зачитат във всички наши политики и законотворчество“.
Стратегията на Комисията за справедливост между поколенията ще бъде първата по рода си на равнище ЕС. Тя е в съзвучие с глобалните усилия за дългосрочен подход в планирането и политиките. През септември 2024 г. световните лидери приеха Пакта за бъдещето, който включва ангажименти за защита на потребностите на бъдещите поколения и за гарантиране, че решенията се вземат, отчитайки техните интереси.
Стратегията за справедливост между поколенията няма да е закон. Формално тя ще бъде съобщение на Комисията, т.е. официален документ на ЕС, който очертава намеренията, планираните политики и приоритетите. Това ще бъде политически документ, който обяснява защо справедливостта между поколенията е важна, какви действия са необходими и възможни на европейско равнище и как тази гледна точка може да бъде зачетена във всички политики и при вземането на решения. Целта е една по-справедлива Европа за всички — сега и в бъдеще.

ВАШАТА РОЛЯ

Вашата роля като член на панела е да споделяте своите идеи и мнения по въпросите на справедливостта между поколенията и да спомогнете за оформянето на набор от препоръки, които ще бъдат отнесени към Европейската комисия. Подготвителните дейности за полагането на основите, върху които да стъпи стратегията, още от самото начало са замислени така, че да бъдат приобщаващи и да позволяват активно участие. До момента в процеса са взели участие широк кръг заинтересовани страни — от международни организации до създатели на политики, експерти, представители на гражданското общество и граждани. Заедно те са разгледали значението на справедливостта между поколенията, идентифицирали са свързаните с нея проблеми и са очертали визия за това как може да изглежда едно по-справедливо бъдеще за всички.

Можете да прочетете повече за приобщаващия и позволяващ активно участие процес на съвместно създаване тук, както и да се запознаете с първоначалните изводи от ранния етап на процеса тук. Като член на гражданския панел ще можете да стъпите върху свършеното до момента, като същевременно внасяте свои собствени идеи и изследвате нови области, които според Вас заслужават внимание.

Освен това ще помогнете да бъде разгледан следният основен въпрос:

Какво следва да предприемем днес, за да направим Европейския съюз справедлив за всички настоящи и бъдещи поколения?

Ще разгледате този въпрос в две основни насоки:

1. ***Как можем да гарантираме, че решенията, взети днес, не вредят на бъдещите поколения, като същевременно се зачитат интересите на настоящите, но и на бъдещите поколения?***
2. ***Как можем да укрепим комуникацията, солидарността и ангажираността между поколенията?***

Ще разгледате тези въпроси заедно с другите членове на панела с помощта на експерти и подпомагащи лица в рамките на три сесии:

СЕСИЯ 1: Ще научите повече за темата и ще обсъдите заедно как следва да изглежда една справедлива Европа. Ще разгледате различни визии и ще определите стъпките, необходими за превръщането им в реалност.

СЕСИЯ 2: Ще започнете да работите по предложения за оформяне на съдържанието на стратегията. Ще чуете мнения на експерти, изследователи и хора с творческа мисъл, след което ще работите в групи върху разработването на конкретни идеи и предложения.

СЕСИЯ 3: Ще усъвършенствате своите идеи и предложения. В крайна сметка те ще се превърнат в окончателните препоръки, които да бъдат отнесени към Европейската комисия. Препоръките ще бъдат подложени на гласуване и приети в края на тази последна сесия.

До края на панела Вашата колективна визия, приоритети и препоръки ще бъдат включени в текущите обсъждания по изготвянето на стратегията за справедливост между поколенията. Европейската комисия ще публикува и окончателен доклад за този Европейски граждански панел, който ще съдържа приетите от него препоръки (за пример — тук ще намерите доклада от последния Граждански панел „За нов европейски бюджет, съобразен с нашите амбиции“).

3 / Темата

Какво трябва да знам за справедливостта между поколенията?

С оглед да се справим със съвременните големи предизвикателства, като изменението на климата, демографските промени, неравенството или глобалната нестабилност, означава да преосмислим начина, по който живеем и вземаме решения като общество. Тези процеси пораждат политическо напрежение и конфликти, но същевременно представляват навременна възможност за ЕС да действа проактивно. Това прави необходимостта да мислим за справедливост между поколенията по-спешна от всякога. Нуждаем се от нов път напред, който включва всички — младежите, по-възрастните поколения и онези, които още не са родени.

Една от задачите на този граждански панел е да определи какво означава справедливост между поколенията от гледна точка на участниците и да превърне това в набор от конкретни препоръки. Например, въз основа на съществуващите академични и практически разбирания, това може да включва насърчаване на сътрудничеството между поколенията и поощряване на ориентиран към бъдещето подход. При вземането на решения може да означава да се отчитат социалното, икономическото, екологичното и културното благосъстояние на хората и общностите — както днес, така и в бъдеще — и да се поставя по-голям акцент върху дългосрочните съображения наред с краткосрочните нужди.

Този подход не цели намирането на едно-единствено съвършено бъдеще. Вместо това при него се отчита факта, че различните хора и поколения имат различни нужди, желания и очаквания — и че всички те следва да имат право на глас при оформянето на своето бъдеще. Целта е да се изгради общество, в което потребностите на всички настоящи поколения се удовлетворяват, без това да компрометира възможността на бъдещите поколения да удовлетворят своите, т.е. напредъкът на едно поколение да не е за сметка на друго.

Справедливостта между поколенията също така подкрепя основни принципи на ЕС, като равните възможности, социалното подпомагане, доброто здравеопазване и достъпа до основни услуги. Тя може да спомогне за справянето с бедността и дискриминацията по нови начини — не като се приема, че възрастта сама по себе си прави хората уязвими, а като се разглежда пълната картина на положението на всеки човек.

Този начин на мислене може да допринесе за едно по-устойчиво и приобщаващо общество в Европа. Това насърчава политиките да отчитат как животът на хората се развива с течение на времето и как един избор в краткосрочен план може да има дългосрочни последици. Справедливостта между поколенията означава изграждане на справедливо и устойчиво бъдеще — заедно.

КАКВИ АСПЕКТИ ОБХВАЩА ТЯ?

С принос от страна на заинтересовани страни и експерти Комисията определи три основни области, в които справедливостта между поколенията може да подпомогне оформянето на бъдещето на Европа:

1. По-добро управление и участие в демократичния процес

Необходимо е системите и институциите да се укрепят, така че да отчитат по-добре дългосрочните перспективи. Това може да означава интересите както на настоящите, така и на бъдещите поколения да бъдат вземани предвид при разработването на политики и в рамките на демократичните процеси. Политическите решения често са в отговор на неотложни краткосрочни нужди, което може да затрудни последователното проследяване на предизвикателства, които се развиват бавно във времето.

2. Заедно да се справим с дългосрочните предизвикателства

Проблеми като изменението на климата, замърсяването, демографските промени, справедливият достъп до жилища, насоченото към бъдещето образование и липсата на иновации засягат всички поколения. Преодоляването на тези дългосрочни предизвикателства може да има трайни ползи за бъдещите поколения. Като работим заедно между различните възрастови групи, можем да допринесем за по-балансирани и устойчиви решения, които отразяват една дългосрочна перспектива.

3. Защита на хората и изграждане на по-силни общности

Когато поколенията обединят своите усилия, можем по-добре да подпомагаме хората в нужда — както сега, така и в бъдеще — чрез подобряване на достъпа до здравеопазване, социални грижи и основни ресурси, като същевременно укрепваме социалните системи, за да бъдат по-устойчиви на промени и бъдещи предизвикателства.

КАКВО БИ МОГЛО ДА ВКЛЮЧВА СТРАТЕГИЯТА ЗА СПРАВЕДЛИВОСТ МЕЖДУ ПОКОЛЕНИЯТА?

ПО-ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ И УЧАСТИЕ В ДЕМОКРАТИЧНИЯ ПРОЦЕС

Публичните политики следва да отчитат както днешния, така и утрешния ден, като гледат отвъд настоящето, за да защитят благосъстоянието на бъдещите поколения. ЕС вече разполага с инструменти, които могат да подкрепят действия с дългосрочна перспектива, фокусирани върху справедливостта между поколенията.

Мисленето в дългосрочен план означава въвличане на хората в оформянето на решения. В демократичното общество всеки, който е засегнат от дадено решение, следва да има право на глас. Политиките обаче често не отразяват вижданията на всички възрастови групи, включително на младежите и на тези, които все още не са родени.

Поставянето на ясни цели и отпускането на необходимите ресурси също е от съществено значение за вземането на справедливи и насочени към бъдещето решения. ЕС цели да подобри социалното, екологичното и културното благосъстояние, а не само икономическия растеж. Проучват се нови начини за измерване на напредъка, като рамки, фокусирани върху приобщаващото и устойчиво благосъстояние, за да се гарантира, че както настоящите, така и бъдещите поколения ще могат да живеят добре.

ЗАЕДНО ДА СЕ СПРАВИМ С ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Изменението на климата, загубата на биологично разнообразие и замърсяването застрашават правото на бъдещите поколения на чиста, здравословна и устойчива околна среда. Предприемането на действия сега е жизненоважно. Това включва внимателно обмисляне на дългосрочните рискове и гарантиране, че ще действаме в рамките на пределните възможности на планетата. Правото и стратегиите на ЕС, като Закона за възстановяване на природата и Европейския закон за климата, вече съдържат принципа на справедливост между поколенията.

Още преди екологичната и климатичната криза да се превърнат в тема на обсъждане в контекста на справедливостта между поколенията, се провеждаха дебати относно справедливите нива на държавен дълг между поколенията. В края на краищата правителствата поддържат дълг още от възникването на националните държави и този дълг вероятно ще продължи да съществува, докато съществуват държави. Тази привидно суха тема винаги е била важна за справедливостта между поколенията.

Технологиите движат напредъка, но също така носят рискове. Големите заплахи — от ядрени оръжия до климатични бедствия — онагледяват необходимостта от иновации, които защитават планетата, хората и споделените ценности. ЕС прилага два ключови принципа, които балансират иновациите спрямо защитата на бъдещите поколения — принципа на предпазливост (за предотвратяване на сериозна вреда) и принципа на иновации (за подкрепа на нови идеи).

Финансовата криза от 2008 г., пандемията от COVID-19 и други глобални промени, като застаряването на населението и изменението на климата, засилиха опасенията относно справедливостта към младежите и бъдещите поколения. Сред тези опасения са устойчивостта на публичните финанси, социалната мобилност и равнопоставеният достъп до основни услуги като здравеопазване, пенсии, образование и социална сигурност. Младежката заетост, гъвкавите схеми за пенсиониране и жилищното настаняване на достъпни цени са всеобщи проблеми в целия ЕС.

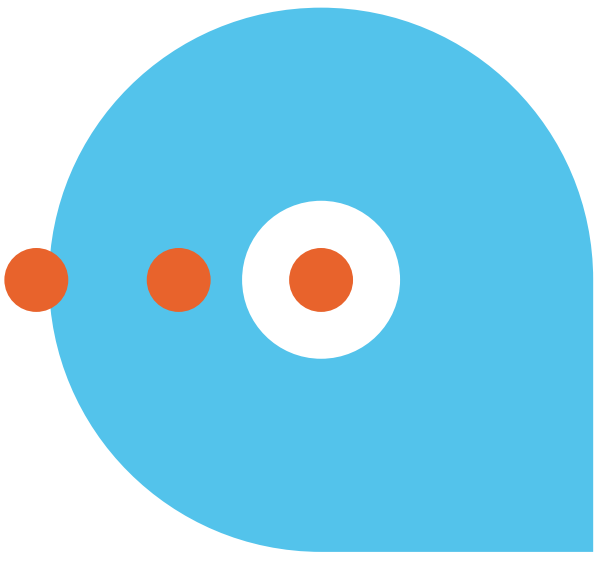

ЗАЩИТА НА ХОРАТА И ИЗГРАЖДАНЕ НА ПО-СИЛНИ ОБЩНОСТИ

Темите, обсъждани в контекста на справедливостта между поколенията, включват здравеопазване, социални грижи, сигурност, цифрово приобщаване и достъп до услуги. Като планираме за цял живот и мислим в перспектива, можем да създадем решения, които отчитат нуждите на всеки.

Готовността и сигурността са неотложни приоритети поради геополитическите рискове. Преодоляването на свързаните със сигурността предизвикателства е от решаващо значение за гарантирането на стабилност и защита на гражданите. Важно е да осъзнаем, че мирът продължава да бъде основна предпоставка за човешкото благосъстояние и за дългосрочното развитие на обществата. Единствено в мирна среда хората могат напълно да реализират своя потенциал, който е фактор с трайни последици за качеството на живота и възможностите на бъдещите поколения. Мисленето в посока на различните поколения може допълнително да намали рисковете за уязвимите групи и да подобри дългосрочната устойчивост.

Системата за здравеопазване, както и системите за социални грижи, са изправени пред сериозни предизвикателства. Хората живеят по-дълго, а разходите за грижи нарастват. Тези промени могат да задълбочат неравенствата. Мисленето в дългосрочен план и доверието в институциите са от съществено значение за осигуряване на равен достъп и здравни услуги, които отговарят на потребностите на всички — днес и в бъдеще.

Социалното сближаване свързва поколенията и изгражда по-силни общности чрез насърчаване на взаимната подкрепа, споделените ценности и сътрудничеството между различните възрастови групи. Когато хора на различна възраст и с различен житейски път работят заедно — чрез наставничество, програми на общността или съвместни проекти — те обменят знания и умения, като съчетават традицията с иновациите, за да обогатят колективното благосъстояние. Това спомага за предотвратяване на изключването и подпомага устойчивостта. Подобни подходи могат да помогнат в борбата с дискриминацията, основана на възраст, да подобрят мобилността между поколенията и да възродят сектори като земеделието.

Европейският стълб на социалните права включва достъп до основни услуги като транспорт, енергетика и финанси. Тези услуги трябва да бъдат с високо качество, да са достъпни, включително финансово, и налични на местно равнище. Потребностите в градските и селските райони могат да се различават, а решенията, взети днес, ще повлияят на развитието на тези услуги в бъдеще. Ето защо дългосрочното планиране е от съществено значение.

ПРИМЕРИ ЗА СПРАВЕДЛИВОСТ МЕЖДУ ПОКОЛЕНИЯТА В ЕС

От самото си създаване Европейският съюз е замислен като дългосрочен проект, насочен към осигуряването на мир, благосъстояние и просперитет за своите граждани — днес и за бъдещите поколения. Солидарността и сътрудничеството между поколенията са в основата на тази визия, както се подчертава в Декларацията на Шуман. В нея се набляга на изграждането на Европейския съюз върху постижения, създаващи „де факто солидарност“. В член 3, параграф 3 от Договора за Европейския съюз и в Хартата на основните права се споменава отговорността към бъдещите поколения, което подчертава насочения към бъдещето характер на европейския проект.

В целия Европейски съюз и извън него съществуват редица положителни примери, при които общности са били изправени пред въпроса за справедливостта между поколенията и подхождат към него творчески и по нови начини. По-долу представяме списък с такива примери, които могат да помогнат на членовете на гражданския панел да си представят как може да изглежда на практика перспективата за справедливост между поколенията.

ТЮБИНГЕН

В германския град Тюбинген общински театър поставя пиеса, посветена на опасностите от мисленето в краткосрочен план и пренебрегването на бъдещето. С цел да помогнат на публиката да осъзнае, че много хора ще живеят далеч след като те са си заминали от този свят, част от местата в залата са запазени за бъдещите поколения. На тях са поставени имена и дати на раждане, а зрителите са помолени да ги оставят празни. Този въздействащ жест служи като ярко напомняне, че решенията, които вземаме днес, имат трайни последици далеч в бъдещето.

АМСТЕРДАМ

В края на 90-те години на миналия век един квартал в Амстердам претърпява значителни промени, когато там се заселват много турски и мароканци имигранти, носейки със себе си нови култури, магазини и джамии. По същото време много нидерландски семейства се изнасят, а по-възрастното нидерландско население, което остава да живее там, започва да се чувства като чужденци в собствения си район. Не се стига до открит конфликт, но хората се държат встрани едни от други, а нарастващото чувство на напрежение и отчуждение се засилва. Това се променя, когато Историческият музей на Амстердам започва проект за събиране на спомени от дългогодишни нидерландски жители на квартала. С течение на времето имигранти също се присъединяват към проекта, като споделят истории не само за Амстердам, но и за малките села, от които идват. Тези разкази намират отклик у хората и се оказва, че селското минало на имигрантите не е много по-различно от това на бабите и дядовците на нидерландските жители. Проектът е отличен пример за това как реална промяна може да настъпи само от това да се вслушваме един в друг и как неочаквани партньори, като един музей, могат да помогнат за обединяването на една общност, събуждайки и споделяйки колективни спомени с цел изграждане на връзки между поколенията и културите.

САРАГОСА

Проектът **„Door Breakers“** в Сарагоса е друг пример за справедливост между поколенията в действие. За разлика от проекта в Амстердам, той е насочен към интересите и потребностите на по-младите поколения. Инициативата дава възможност на младежи на възраст между 16 и 21 години да станат активни съветници на общинските музеи в града. Чрез прякото включване на младежи в процеса на вземане на решения — при избора какво да се представя и как да се достигне до по-широката общност и посетителите на музеите — проектът гарантира, че

European Citizens' Panel
on a new EU Budget fit
for our ambitions

музеите отразяват интересите, творчеството и потребностите на по-младите граждани. Младите съветници предлагат подобрения, проектират дейности и подпомагат оформянето на стратегии за привличане и ангажиране на своите връстници, което прави културата по-достъпна и значима за новите поколения. Освен това проектът дава възможност на младежите да бъдат активни участници в културния живот на своята общност, тъй като отчита, че днешната младеж ще наследи културните институции, и ги насърчава да поемат отговорност за опазването и обновяването на културното наследство.

МАЛМЬО

Трансформацията на Varvsstaden в Малмьо е още един убедителен пример за справедливост между поколенията. Този иновативен проект за градско развитие се фокусира не само върху възраждането на една историческа зона, но и върху гарантирането на устойчиво бъдеще за хора от всички възрастови групи, включително тези, които все още не са родени. Чрез запазването и повторното използване на съществуващи сгради и материали проектът Varvsstaden свежда до минимум отпадъците и намалява емисиите на CO2, като по този начин оставя по-малък отпечатък върху околната среда за бъдещите поколения.
Инициативата включва „банка за материали“, в която се каталогизират материали от демонтирани съоръжения за повторна употреба, като израз на ангажимента към принципите на кръговата икономика. Проектът насърчава също участието на общността и възприема модел на съвместно управление, като съгласува целите за развитие с потребностите на общността. Този подход не само почита индустриалното наследство на района, но и създава жизнени и приобщаващи пространства, в които различните поколения могат да живеят, работят и процъфтяват заедно. Като поставя приоритет върху устойчивостта и участието на общността, Varvsstaden онагледява как внимателното градоустройство може да донесе ползи както за настоящите, така и за бъдещите жители, тъй като гарантира, че нуждите на днешния ден не компрометират възможностите на утрешния.

ВАРШАВА

Полша обявява началото на проекта **„Училище за различните поколения“** през есента на 2024 г., като целта е да се отворят училища за дейности с участието на възрастни хора и младежи, което да насърчи сътрудничеството и взаимното учене между поколенията. Министърът на образованието Барбара Новацка подчерта значението на проекта по време на Европейския ден на солидарността между поколенията, като акцентира върху важността на изграждането на връзки между поколенията в днешното фрагментирано общество и насърчаването на обмена на знания, при който младежите се възползват от опита на възрастните, а възрастните хора научават нови умения, като например цифрова грамотност, от младежите.
Тази инициатива се допълва от по-широката рамка на **„Диалог между поколенията и културите“**, насърчавана по време на председателството на Полша на Съвета на Европейския съюз през първата половина на 2025 г., която подчертава способността на културата да се превърне в мост между различните традиции, езици и преживявания. Съвместно тези усилия целят да интегрират справедливостта и солидарността между поколенията в образованието и обществения живот, като гарантират, че множество поколения участват активно в споделени социални и културни пространства.

АМИ АКО ... МОЖЕХТЕ ДА СИ ПРЕДСТАВИТЕ КАК ИЗГЛЕЖДА ЕДНО СПРАВЕДЛИВО БЪДЕЩЕ ЗА ВСИЧКИ ПОКОЛЕНИЯ?

Понякога да зададеш правилните въпроси е също толкова важно, колкото намирането на правилните отговори. По-долу ще откриете десет **въпроса, започващи с „Ами ако...“**, които имат за цел да стимулират размисъл, да породят вдъхновение и да отворят съзнанието Ви за нови гледни точки. Отделете време да ги обмислите. Те не са предназначени да получат незабавен отговор. Вместо това, нека Ви напътстват и вдъхновяват през целия процес на гражданския панел. Очакваме с нетърпение да обсъдим заедно с вас тези и други въпроси.

Ами ако ... взетите днес решения отчитаха бъдещите неравенства, които могат да предизвикат?
Ами ако ... възрастовото разнообразие се ценеше като силна страна?

Ами ако ... природата имаше глас?

Ами ако ... грижата — за нас самите, за другите и за всички форми на живот — беше смисълът на нашия живот?

Ами ако ... изградим устойчиви, демократични общества, в които всеки човек има право на глас, вярва в бъдещето си и никой не е изтласкан в периферията?

Ами ако ... образованието помагаше на хората от всички възрастови групи да придобиват житейски умения, да споделят знания между поколенията и да подобряват общото благосъстояние?

Ами ако ... всеки град, регион и/или държава разполагаше със съвет (с представители на различните поколения), който защитава правата на настоящите и бъдещите поколения на здравословна планета?

Ами ако ... финансовите решения се ръководеха от ясен принцип „не вреди“, включително от гледната точка на бъдещите поколения?

Ами ако ... кооперативните (междупоколенчески) жилищни модели бяха основен крайъгълен камък на обществения ред?

Ами ако ... всеки имаше времето, ресурсите и средствата да участва пряко в разработването на политики?

Ами ако ... историите, които разказваме днес, оформяха бъдещето и се превръщаха в основа за създаване на политиките на утрешния ден?

4 / Допълнителни Ресурси

Искате да се запознаете с темата по-задълбочено? По-долу ще откриете списък с ресурси, подбрани за Вас от Европейската комисия, както и от външни експерти от Комитета за знания. Не трябва непременно да ги четете или гледате всичките (или дори който и да е от тях), но ако сте любопитни да научите повече, те предлагат лесно и достъпно въведение в темата.

Списък с препоръчителни ресурси:

Ако сте любопитни и искате да се вдъхновите:

- Intergenerational Fairness Day Podcast; Introducing Intergenerational Fairness: A Global Movement (Въведение в справедливостта между поколенията: едно глобално движение) [7 епизода, на английски език]. Достъпно на: https://www.buzzsprout.com/2273376/episodes/13926495-introducing-intergenerational-fairness-a-global-movement)

- A New Intergenerational Contract (Нов договор между поколенията) [уебсайт, на английски език]. Достъпно на: https://www.if.org.uk/research-posts/a-new-intergenerational-contract/

- Future Generations Commissioner from Wales (видео, на английски език): A thank you from Ameerah. Year 2050, Cymru. (Благодарност от Амира. 2050 година, Къмри).

- Roman Krznaric: How to be a good ancestor | TED Talk (видео, на английски език със субтитри)

- An intro to Intergenerational Fairness in Europe: The Imperative, the Journey, & the Opportunity (Въведение в справедливостта между поколенията в Европа: необходимостта, пътят и възможността). Достъпно на: https://playingwithtime.substack.com/p/dispatches-8-an-intro-to-intergenerational (статия на английски език)

- Intergenerational Fairness in 90 seconds (Справедливост между поколенията в 90 секунди) [видео, на английски език]. Достъпно на: https://youtu.be/64XpINtldAQ

- TED-Ed Future Forward - Futures Literacy; how can you explore the future (Как можеш да проучиш бъдещето). Достъпно на: https://ed.ted.com/future-forward

Ако искате да навлезете още по-дълбоко в темата:

- Krznaric, Roman (2021): The good ancestor: how to think long in a short-term world.
(Добрият предшественик: как да мислим дългосрочно в един краткосрочен свят). London: WH Allen. (книга)

- Fair public policies for all generations.
An assessment framework (Справедливи обществени политики за всички поколения: рамка за оценка). Достъпно на: https://gulbenkian.pt/de-hoje-para-amanha/en/public-policies/ (English)

- Niels de Fraguier (2025). Rethinking Generation: An Invitation to embrace a Life-Centered approach.
(Преосмисляне на поколенията: покана за приемане на подход, поставящ живота в центъра). (статия на английски език)

- OECD (2020). Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice. Comparative assessment of the policies, laws, institutional capacities and governance tools put in place by national governments and the European Union to promote youth empowerment and intergenerational justice. (Управление в полза на младежта, доверието и справедливостта между поколенията. Сравнителна оценка на политиките, законите, институционалния капацитет и инструментите за управление, въведени от националните правителства и Европейския съюз за насърчаване на овластяването на младежта и на справедливостта между поколенията).
(на английски език))

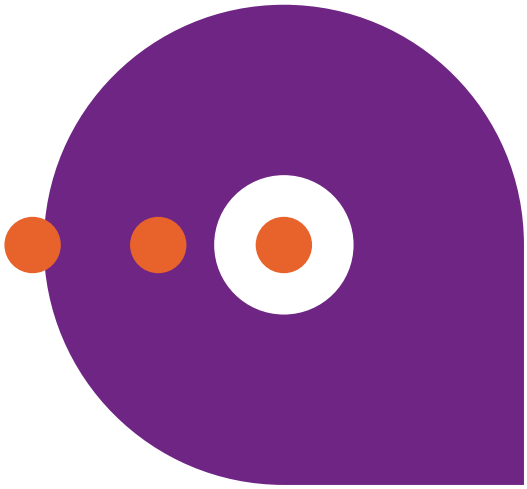

Publications Office
of the European Union